

Bord bij de ingang van het park Keoladeo National Park, India, 25 februari 1999.

Foto: Wim Smeets.

India, vogelland waar je niet raakt uitgekeken

Deel 1: Bharatpur

Kees van Berkel

India is zeer vogelrijk en telt bijna 1300 soorten. De enorme verscheidenheid aan landschappen en klimaten en daarmee begroeiingstypen hebben elk hun eigen specifieke vogelsoorten. Daardoor is er een enorme rijkdom aan standvogels. Die wordt elk najaar aangevuld met trekvogels en vooral wintergasten uit de Himalaya en het enorme gebied ten noorden daarvan.

In 1998, 1999 en 2000 bezocht ik enkele van de vele vogelrijke gebieden. Daarover schrijf ik drie artikelen voor het Vogeljaar. Het eerste volgt hieronder en gaat over Bharatpur, het tweede behandelt de vogels in het tijgerreservaat Corbett en het bergdorp Naini Tal aan de rand van de Himalaya. Het derde gaat over de tijgerreservaten Ranthambore en Bandhavgarh.

Lange vlucht vanwege tijdverschil

Om Bharatpur te bezoeken vliegen wij naar Delhi. Een rechtstreekse vlucht duurt ongeveer achten-eenhalf uur. Bij aankomst in India is het viereen-eenhalf uur later in de wintertijd en drieëneenhalf uur in zomertijd dan in Nederland.

Tweehonderd kilometer per bus

Bij aankomst op Delhi International Airport ervaar je ook als vogelaar meteen een andere (vogel-)wereld. Als wij de aankomsthal uitkomen worden wij niet alleen opgewacht door bus- en taxichauffeurs die een vrachtje zoeken, ons eigen busje met gids, maar ook door grote aantallen Oevermaina's. Daarna zien wij nergens meer zulke aantallen van deze spreekwoordelijke soort. De meest voorkomende vogelsoort in stad en platteland is de Treurmaina.

Vanaf het vliegveld gaan wij per busje naar het tweehonderd kilometer zuidelijker gelegen Bharatpur. De tocht daarheen maakt meteen al grote indruk op ons door de beleving van een geheel ander land in combinatie met de chaotische verkeersdrukte, onbeschrijflijke dorpjes, mensen in andere kleding dan wij zijn gewend, de grote troep die je her en der ziet, de overal rondscharrelende koeien en varkens, maar ook de geuren, de warmte, de zon én de vogels. Kortom je beleef India met al je zintuigen op een overweldigende manier.

De makheid van de vogels is indrukwekkend, vooral de Indische Kieviten, Steltkluten, Indische Ralreigers en Middelste Zilverreigers in de vele, vele poelen en plassen in de dorpjes. Overal zijn

Treurmaina's, Halsbandparkieten, Huiskraaien, Zwarte Wouwen, Indische en Bengaalse Gieren.

Geschiedenis Keoladeo National Park

Na ruim vier uur komen wij aan in Bharatpur, een stad van ongeveer 160.000 inwoners in de deelstaat Rajasthan. Aan de zuidkant van de stad ligt het doel van onze reis, een vogelreservaat dat tot de toptien vogelgebieden van de wereld wordt gerekend. Officieel heet het 'Keoladeo National Park' maar het staat wereldwijd bekend als Bharatpur.

Indische Nimmerzatten zijn zeer sociaal. Ze bezetten de broedkolonies in zeer grote aantallen dicht bij elkaar.

Foto: Kees van Berkel

Junglebabbelaar: overal in India voorkomende soort waar maar wat bomen en struiken staan. Door zijn drukke beweeglijke gedrag met veel geschetter leer je hem snel kennen. Foto: Kees van Berkel.

Tegenwoordig is het 2873 hectare grote nationaal park staats eigendom. De status van nationaal park kreeg het gebied pas in 1982. In 1985 kreeg het door de Verenigde Naties de erkenning als 'World Heritage Site', waarmee het volstrekt unieke karakter als topvogelgebied in de wereld werd onderstreept.

Hieraan ging een lange geschiedenis vooraf waarin de mens een doorslaggevende rol speelde, want het reservaat is geheel ontstaan door mensenhanden. Een natuurontwikkelingsgebied *avant-la-lettre* dus.

Tot het midden van de negentiende eeuw was het een drassige plek in de droge omgeving van de Gangesvlakte. In de moessontijd regende het vol tot een ondiepe watervlakte die vervolgens in de

droge tijd weer uitdroogde. Rond 1850 werden dijkjes aangelegd om het water beter vast te houden en daarmee het gebied natter te houden. Buiten het park ligt een bedijkt reservoir waar water wordt opgeslagen in de natte moessontijd en dat in de drogere periode naar het park leegvloeit, maar ook voor landbouw wordt gebruikt.

Deze dijkjes in het park verdelen het gebied in tien eenheden waar door middel van stuwen de waterstand kan worden geregeld. Ook werd een muur van 32 kilometer lengte en van bijna twee meter hoogte rond het hele park aangelegd. Hier en daar is heden ten dage de muur verdwenen en Indiërs maken gebruik van de gaten om er door het park binnen te gaan en naar Bharatpur te fiet-

De nestbomen staan op eilandjes en zijn allang dood door de uitwerpselen van de vogels, hier Blauwe Reigers, Aalscholvers en Middelste Zilverreigers. Foto: Kees van Berkel.

sen of te lopen. Ook wordt vee erdoor naar binnengelaten om in het park te grazen.

De initiatiefnemer van de aanleg van het gebied was de Maharadja van Bharatpur, die wilde in dit park een privé vogeljachtgebied ontwikkelen. Hij kwam op het idee doordat hij regelmatig werd uitgenodigd op jachtpartijen in vogelrijke gebieden in Europa, vooral in Engeland. India was immers een kolonie van Engeland. Door het aanleggen van dit jachtgebied kon hij zelf ook partijen organiseren en zijn status in de toenmalige 'jet-set' verhogen. Zijn actie tot aanleg van het jachtgebied verliep zeer succesvol. Het resultaat was een vogelparadijs dat regelmatig werd verstoord door jachtpartijen van de Maharadja met zijn gasten die telkens honderden tot duizenden vogels het leven kostten.

In 1956 kreeg het gebied de reservaatstatus. De Maharadja zelf hield tot 1972 zijn jachtrecht, waar hij maar weinig gebruik van maakte. De laatste schietpartij vond plaats in 1964. Daarna kregen de vogels rust en werd het een waar paradijs voor vogels en vogelaars.

Birders Inn

In Bharatpur logeren wij in Hotel Birders Inn op enkele honderden meters van de ingang van het park. Zo kunnen wij zonder veel tijdverlies 's ochtends direct als het licht begint te worden naar het park. Dat gebeurt doorgaans met behulp van riksja's die ons een eind weegs in het park brengen en later op de dag weer ophalen op een andere plaats. In februari is het 's morgens vroeg fris en moet een trui aan. Ook kan het soms mistig zijn. In de loop van de dag stijgt de temperatuur en doen zonnecrème en zonnehoedje goede diensten. Ook 's avonds is het koel zodat goed kan worden geslapen, mede door het feit dat in deze tijd van het jaar nog bijna geen insecten op de kamers hinderlijk aanwezig zijn. Op enige regen van betekenis hoeft niet te worden gerekend buiten de natte-moessonstijd. Doordat er in het park Keoladeo geen grote roofdieren voorkomen kan men vrij wandelen en fietsen op alle paden van zonsopgang tot zonsondergang. Daarbuiten is het er veel te donker om er verder te vertoeven. Als men de zonsopgang in het park wil meemaken (voor fotografen een 'must'), dient men om halfzes de ingang te passeren. Het is dan pikedonker en men komt tientallen Indiërs tegen die te voet op weg naar hun werk zijn in Bharatpur. De entreprijs van het park Keoladeo is ongeveer f 5,50 (= 100 rps). De ingang is aan de noordkant van het park. Vandaaruit is het ongeveer twee kilometer over de enige (niet al te best onderhouden) asfaltweg naar de meren. Onderweg daarheen gaan wij langs een bookshop (vogelboeken over India, boeken en kaarten omtrent het park, stickers en souvenirs) en door een droog bosgebied, waartussen geleidelijk aan steeds meer zompige en natte delen verschijnen tot wij bij de echte meren komen. Wij lopen voortdurend over de paden waarbij stevige wandelschoenen goed tot hun recht komen, vooral op de met stenen bezaaide zijpaden.

Ook op de weg vanaf de ingang naar de meren zie je al veel vogels zoals Indische Rotsmussen, Palmtoertels, Roodbuikbuulbuuls, Halsbandparkie-

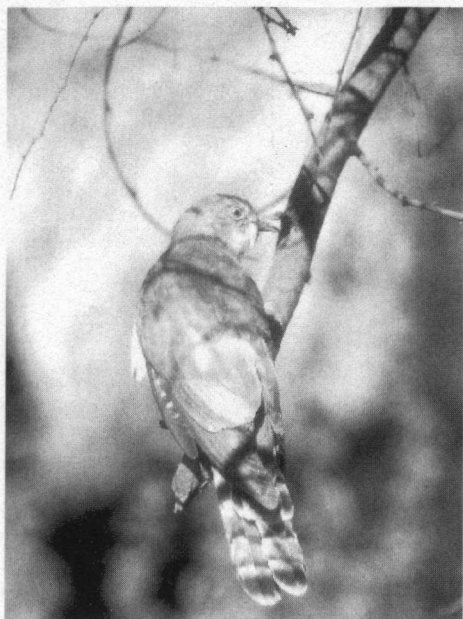
De Indische Bonte Kwikstaart, een solitaire kwikstaart die je bij water kunt aantreffen.
Foto: Kees van Berkel.

ten en af en toe een Wigstaarttok. Kleine groepjes schetterende vogels bewegen zich druk door de struiken. Dat zijn Junglebabbelaars, vaak zijn ze met z'n zevenen, waardoor ze de bijnaam 'Seven-sisters' hebben gekregen. Als je een Hop ziet heb je het gevoel dat er eindelijk iets vertrouwds langskomt.

Overdonderende vogelwereld

Bij het water aangekomen is het hooguit nog een kilometer naar het einde van de asfaltweg waar een theeschenkerij is met een zonneweide. Over die laatste kilometer kunnen wij rustig een uur of twee doen. De vogelwereld is hier overdonderend. Telkens weer wordt de aandacht getrokken door de enorme menigten vogels of steeds weer een nieuwe soort. In het begin geloof je het wel als de gids bij een bepaald geluid roept dat het de Langstaartsnijdervogel is. Eerst maar de goed zichtbare soorten bekijken en daarna komen die moeilijke beestjes die tussen het blad zitten aan de beurt.

Vanaf juli tot september zorgen de moessonregens ervoor dat de meren vol water komen te staan, waarna het waterpeil in de winterperiode oktober-februari langzaam daalt. Daarna begint het in de hete periode uit te drogen tot er in juni nog maar enkele natte plekken zijn. Hoewel veel plassen geheel opdrogen zijn er toch 45 vissoorten die daar kunnen overleven. Zij nemen snel in aantal toe in de natte tijd en vormen de voedselbasis voor een zeer rijke bevolking van visetende vogels. De meest opvallende vogelsoort tussen al die vogels is de Indische Nimmerzatt. In de broedperiode van begin oktober tot half maart bevolken grote aantallen van hen de broedkolonies. Vele jongen zijn in februari al van het nest af en staan op eilandjes te wachten op hun ouders die voedsel komen brengen. Op veel nesten staan ook nog jongen. Ze maken flinke herrie als ze worden gevoerd. Tijdens het voeren verzamelen zich onder de nestboom Kleine Zilverreigers die uit ervaring weten dat de slordige Indische Nimmerzatten wel wat laten vallen, hetgeen wij dan ook regelmatig zien gebeuren.

De Indische Sperwerkoekoek, ook wel 'Brain-fever Bird' vanwege de irritante roep die hij lange tijd 's nachts bij je raam kan maken.

Foto: Kees van Berkel.

Inloed El Niño

Toch komt dit fenomeen niet altijd voor. In extreme El Niño-jaren blijft de moesson uit en blijft Bharatpur droog. Dan komen de Indische Nimmerzatten niet eens naar het gebied om te broeden. De winter 1997-1998 was zo'n jaar, maar niettemin was er nog enorm veel te zien. Veel watervogels concentreerden zich toen langs de smalle resten van de meren waar nog een beetje water was blijven staan. Dat was langs de paden, waar het water dieper was door de aanleg van sloten, lang geleden. Het gevolg was dat de vogels dichterbij waren dan normaal, waardoor ze nog beter dan anders waren te fotograferen.

Ook tot half februari kan men er grote aantallen zien van Indische Ganzen en van Grauwe Ganzen van de Siberische ondersoort met zijn grote roze snavel. Een bijzonderheid is de Siberische Witte Kraanvogel. Wij zien ze slechts op grote afstand. In de jaren vijftig overwinterden deze vogels nog met honderden in Bharatpur. Daarna namen ze af tot ze zelfs in 1996 en 1997 helemaal niet meer kwamen opdagen. In de laatste jaren zijn er elk jaar weer twee of drie van deze wilde vogels in het park te zien. Er is een project opgezet met enkele exemplaren uit een dieren-tuin. Die zijn uitgerust met zenders en in Keoladeo losgelaten. Het doel is dat ze met de wilde soortgenoten meevliegen naar de broedgebieden en de locatie daarvan dus zullen verraden via hun zenders. Op die manier zouden ze een bijdrage kunnen leveren aan de bescherming van hun broedgebieden en trekroutes. Echter, de losgelaten dieren voelen zich jammer genoeg niet aangetrokken tot hun wilde soortgenoten. De tamme Siberische vlogen alleen mee met gewone Kraan-

vogels die er ook overwinteren en in kleine aantallen overzomereren.

Stootvogels

Wij genieten er ook van de stootvogels. Bruine Kiekendieven jagen er overal, maar vooral in de winterperiode zijn ze talrijk. Ook Bastaardarend en Schreeuwarend zijn er het hele jaar door maar 's winters in grotere aantallen omdat er dan overwinteraars bijgekomen zijn. De Keizerarend is er alleen in de winter en met slechts enkele exemplaren. Wij zagen er een die aan kwam vliegen bij een zestal Bastaardarenden die van een prooi zaten te eten. Kennelijk wilde de Keizerarend ook mee-eten. De zes Bastaardarenden maakten hem in een kort luchtgevecht duidelijk dat hij niet welkom was en de veel grotere Keizerarend droop af.

Een andere grote arend die er alleen in de winter is, is de Steppenarend. Vooral deze soort kun je soms aardig dicht benaderen en wij hebben er dan ook mooie foto's van gemaakt van een afstand van ongeveer vijftientwintig meter. Dat is voor zo'n grote vogel tamelijk dichtbij en met een goede telelens is hij dan beeldvullend te fotograferen.

Sfeervolle plassen

In de plassen zien wij direct ook de Indiase ondersoort van de Purperkoet (ondersoort met lichtere kop en groenere vleugels), Indische Ralreiger en Indische Kievit. Verder zien wij grote aantallen Middelste Zilverreigers, Meerkoeten, Indische Fluiteenden met daartussen Witgatjes, Oeverlopers, Bosruiters en Citroenkwikstaarten. Deze soorten zijn na februari aanmerkelijk minder talrijk maar de Citroenkwikstaarten zijn in april bijvoorbeeld prachtig citroengeel met diepzwarte rug. Af en toe zien wij een Indische Klepweeschildpad (*Lissemys punctata*) met een grappig snuitje dat als een snorkeltje boven water wordt gehouden. Langs de paden trekken Junglebabbelaars voortdurend de aandacht. Wat minder lawaaiig aanwezig zijn: Langstaartsnijderovogels, Dayallijsters, soms een Roodgesterde Blauwborst, een Draaihals of een Indiase Bruinkapspecht. Altijd nadrukkelijk aanwezig zijn de Halsbandparkieten, Palmtortels en Indische Rotsmussen.

Aangename temperaturen in februari

Tot eind februari zijn de temperaturen overdag nog zo prettig dat wij de hele dag in het park kunnen blijven. 's Nachts koelt het af tot ongeveer 13° C en overdag loopt de temperatuur begin februari meestal op tot 25° C en begin maart tot 30° C.

Bij de theeschenkerij is een ligweide waar het in de schaduw heerlijk toeven is met lunchtijd. Hier kunnen wij thee, koffie, frisdranken en koekjes kopen. De lunch wordt vanuit het hotel bezorgd per fiets door een van de keisers of een hulpje uit de keuken. Aan de overblijfselen van de lunch doen Huiskraaien, Dayallijsters, Pagodespreeuwen en Palmeekhoorns (*Funambulus pennanti*) zich te goed. Het is dan tevens gemakkelijk om ze hier te fotograferen daar ze goed zijn gewend aan de nabijheid van mensen.

Vlak bij de theeschenkerij is een rij uit steen gehouwen panelen. In het verleden werd na elke jachtpartij het resultaat op een stenen paneel ge-

registreerd, waarbij de eregast (steevast een koning, vaak de onderkoning van India, een Maharadja of een prins) werd vermeld alsmede het aantal geweren en het aantal geschoten vogels. Deze stenen panelen zijn nu de stille getuigen van het jachtverleden.

April wordt al heet

In april en later is het er zo heet dat vanaf ongeveer halfelf het hotel weer wordt opgezocht. Als de ergste hitte voorbij is, gaan wij rond vier uur in de namiddag het park weer in.

Enkele dagen lang wandelen wij langs de plas- sen en voortdurend blijven wij onder de indruk van de vogelaantallen. Op sommige plaatsen zien wij groepen Lepelaars, elders houden zich de Saruskraanvogels op. Ook Roodgesterde Blauwborsten hebben hun voorkeursstek, maar sommige soorten zien wij eigenlijk overal waar water is, zoals Dwergaalscholver, Slangenhal- vogel, Kleine en Middelste Zilverreiger, Witborst- waterhoen, Bonte Maina, Bonte en Smyrna- ijsvogel. Vooral de laatste is algemeen, in tegen- stelling tot onze eigen IJsvogel die wij lang zo vaak niet zien. Ook erg talrijk zijn Purperhoning- zuiger, Huismus, Pagodespreeuw, Huiskraai en Ko- ningsdrongo. Wat minder algemene soorten, maar nog steeds in behoorlijke aantallen zijn Kwak, Chinese Woudaap, Indische Gaper, Zwarte Ibis, Indische Witte Ibis, Knobbeleend, Vlekbeekend, Coromandeleend, Chinese Spoorkeekoek, Geel- oorspecht, Goudvoorhoofdspecht, Roodkruin- zwaluw, Indische Bonte Kwikstaart, Indische Karekiet, Witwangbuulbuul, Zwarte Roodborstapuit en Malcolms Babbelaar.

Langs het pad zien wij een enkele keer een Man- goeste (*Herpestes edwardsi*), een Bengaalse Var- aan (*Varanus bengalensis*), soms een hagedis van het geslacht *Calotes* en Palmeekhoorns.

Rustig uitkijken en goed opletten en dan zien wij ook de natuurlijke grazers in het gebied. Vooral Axisherten (*Axis axis*), Sambars (paardherten) (*Cervus unicolor*) en Nijlgau (*Boselaphus tragoca- melus*), komen in behoorlijke aantallen voor. Toch kunnen deze de verlanding van de meren niet wegvreten. De bevolking uit de omliggende dor-

pen mag daarom ook waterplanten oogsten als veevoer.

Boottocht is belevenis

Minstens eenmaal maken wij een boottocht op een meer. Dit kan tot einde februari, begin maart. Daarna is het waterpeil te laag voor boottochten want dan lopen ze vast in de begroeiing. Vlak voor wij in de boten gaan, zit vlak langs het pad een Aziatische Wespendif in de zon op veertig meter afstand in een kale boom. Wij krijgen volop de gelegenheid om foto's te maken vanaf de verharde weg.

De boottocht is een belevenis. Wij punteren rustig door het ondiepe water. Onder water is een dichte vegetatie van fonteinkruiden, kranswieren en waterlelies. Wij zijn bijna op ooghoogte met de vogels die weinig schuw zijn. Daardoor doen wij prachtige waarnemingen van Purperreiger, Waterfazant, Bronsvleugeljacana's, een Indische Gaper, Knobbeleend, Witte Ibis, Zwarte Ibis en Wintertaling. Ook ontmoeten wij van dichtbij Sam- bars en Nijlgau's die zich vet vreten aan de voed- zame waterplanten.

Overwinteraars

De wat saai ogende bosjes zijn vooral in de winterperiode de plaatsen waar wij enkele bijzon- dere overwinteraars kunnen treffen. Wij vinden er de Kleine Vliegenvanger, de Roodkeelnach- tegaal met zijn prachtige robijnrode keel, de fraaie oranje met staalblauwe Damalijster, de onop- vallende Tickells Lijster en de Horsfields Nacht- zwaluw. Deze laatste is overigens een standvo- gel, net als de Junglenachtzwaluw die de laatste tijd in aantal achteruitgaat. De oorzaak is de toe- name van de Rhesusapen (*Macaca mulatta*) die met hun geslenter over boomtakken de nacht- zwaluwen te veel verstoren. De Horsfields Nacht- zwaluw heeft daar geen last van omdat hij zich op de grond verbergt. Wij zagen hem vlak langs het centrale pad tussen bladeren op de grond zitten. Tegen de avond, in de vroege ochtend en op stille plekken zien wij in deze bossen Jakhalzen (*Canis aureus*) en Axisherten. Het is ook van belang om voortdurend naar de lucht te kijken. Zo zagen wij

Purperkoeten zijn overal talrijk in onderlopen blezen-, zeggen- en graslanden.

Foto: Kees van Berkel.

De Koningsdrongo foerageert op de wijze van de vliegenvangers.
Foto: Kees van Berkel.

eens achttien Indische Slangenarenden in de lucht boven ons met hun prachtige doorschijnende vleugels. Zelfs onze Indiase gids had dat nog nooit gezien. Nog net bekomen van de waarneming wees iemand van de groep alweer op vier Brahmaanse Steenuilen, die keurig twee aan twee in een boom zaten en ons nieuwsgierig aankeken. Ook zij bleken meewerkend voor de fotografen.

Oud bos

Aan de oostrand van het park ligt een moerasbos van dikke, honderd jaar oude bomen. Bij het bos ligt een tempel gewijd aan de God van de Rhesusapen. Aan de bomen hangen vele bijennesten als grote schijven met de raten blootgesteld aan de buitenlucht. Enorme aantallen bijen schermen

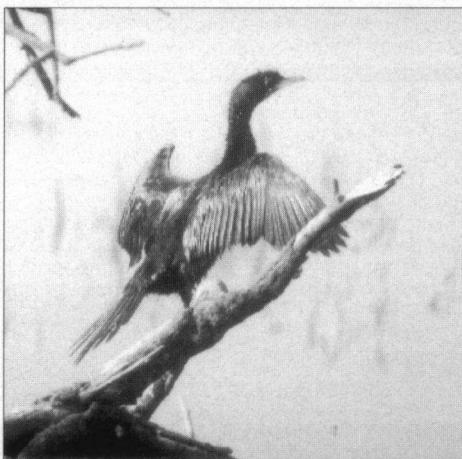

De Zwarthalsooievaar is met één meter zestig centimeter een grote en opvallende verschijning in de wetlands. Ze zijn veelal alleen of in paren.
Foto: Kees van Berkel.

de raten af met hun lijfjes. Het bos is de plek voor vliegenvangers en Bruine Boomklevers. Toch is het lastig om ze te zien vanaf het pad. Het bos staat ook in april nog in het water. De toegankelijkheid is daarmee moeizaam maar wij zien er een zeer grote Indische Klepweekschildpad en af en toe lopen Axisherten en Sambars door het water dat hun tot de buik reikt. In het bos nemen wij ook heel mooi twee vogelsoorten waar, die normaal alleen maar zijn te horen. Een is een paartje Bruinkopbaardvogels, de op één na grootste baardvogelsoort, en de ander is de kleinste baardvogelsoort, de Kopersmid, zo genoemd naar zijn geluid dat lijkt op het slaan van een hamer op koperen plaatwerk. In een dikke horizontale tak op ooghoogte bevindt zich elk jaar een nest van een Kopersmid. Geduldig wachten wordt beloofd met een close-up waarneming van een der oudervogels die met een snavel vol vijgen de jongen komt voeren. Het is bijzonder, want de Kopersmid hoor je meer dan dat je hem ziet en als je hem ziet zit hij vaak bovenin een hoge boom.

Droge gedeelten

Wij besteden op een dag wat meer tijd aan de drogere gedeelten van het reservaat. Hoewel de kans klein is om een van de weinige Indische Antilopen en Gestreepte Hyena's (*Hyaena hyaena*) te zien, zijn Axisherten, Jakhalzen (*Canis au-*

De Indische Dwerगाalscholver, zeer talrijk in Bharatpur.
Foto: Kees van Berkel.

reus), Indische Hazen (*Lepus nigricollis*) en Tijgerpythons (*Python molurus*) nog wel waar te nemen. Op enkele plaatsen hebben Tijgerpythons de hollen van Indische Stekelvarkens (*Hystrix indica*) in bezit genomen. Op deze plekken, de zogenaamde 'python points' vinden wij vooral in de winterperiode Tijgerpythons van circa drie tot zes meter lengte, soms wel een groep van meer dan tien die kriskras door elkaar liggen. In april zien wij nog maar zelden Tijgerpythons, omdat ze vanwege de grote warmte niet meer boven de grond komen. Vogels zijn er dan nog wel. Altijd weer lukt het om Grielen te vinden die op de kale grond onder de lage doornige bomen (meestal *Acacia nilotica*) zitten. In het droge gebied zien wij ook de meeste gieren, de Indische en Bengaalse Gier

Pagodespreeuwen beginnen in februari al te zingen, maar in april hoor je ze echt volop.
Foto: Kees van Berkel.

De Bengaalse Gier is zeer algemeen in India en zeker ook in de parken.
Foto: Kees van Berkel.

maar ook de Indische Oorgier met zijn rozerode kop. Vooral boven de grasvlakten zweven ze of zitten in de schaarse bomen, net zoals wij er regelmatig een Grijs Wouw zien. Ook zien wij er groepen Loodbekjes (een prachtvinkensoort). Op een aantal plekken in de grasvlakten staan bomen. Daar vullen wij ons soortenlijstje aan met Bruinrugklauwier, Langstaartklauwier, eenmaal als bijzonderheid een Izabelklauwier, Indische Brilvogel, Zwartkapiora en Gewone Lora.

Na een dag vogels kijken in Bharatpur kun je er geheel vervuld van raken. De meeste mensen zijn aardig stil als ze op de riksja's weer naar het hotel

worden gereden, maar ook dan moet je nog steeds blijven opletten. Wij stoppen om een laatste blik te werpen op de Indische Nimmerzatten die tegen de ondergaande zon afsteken op hun nesten.

Maar ook is er dan een kans op het waarnemen van de Coromandeloehoe. Het is een standvogel die met zo'n vijftig paren in het reservaat broedt. Wij zien er een die tegen zonsondergang het bos komt uitvliegen. Hij landt in een struik op een klein eilandje. Daar zit hij fier uit te kijken. Op het moment dat hij met zijn gele ogen recht naar de ondergaande zon kijkt lichten deze op alsof ze zelf licht geven.

Poelen langs wegen en bij dorpen zitten soms vol vogels, zoals hier met Indische Nimmerzatten en Lepelaars.
Foto: Kees van Berkel.

Hiermee is lang niet alles gezegd en beschreven. Bharatpur is een prachtig gebied dat het hele jaar iets heeft te bieden. In oktober bijvoorbeeld als de Indische Nimmerzatten beginnen met broeden moet het baltsen van duizenden van deze vogels een fantastische belevenis zijn. In december zijn alle wintergasten aanwezig en dan broeden er vele reigerachtigen in het park. De nachten in de winter zijn fris, de temperatuur zakt dan tot tegen het vriespunt. Overdag wordt dan maximaal 20° C bereikt. Ook de zomerperiode heeft zijn charmes maar voor velen van ons is het er dan gewoon te warm. Zelfs de plaatselijke bevolking ervaart het dan

als wel erg heet met temperaturen van rond de 41° C in de schaduw.

Bharatpur heeft een soortenlijst met ruim 370 vogelsoorten op een relatief geringe oppervlakte. Daarvan kan men in een dag of vier vijf meer dan de helft zien. Wie in de periode februari/april komt kan wel 240 soorten waarnemen.

Wie is geïnteresseerd in een soortenlijst kan die opvragen bij de auteur, bij voorkeur per e-mail. Internetsites

<<http://www.incore.com/india/wildlife.html>>

<<http://www.incore.com/india/up.agra.bp.html>>

- C. (Kees) J.M. van Berkel, Thebinckslaan 14, 9462 PV Gasselte. (050) 599 23 15, e-mail: <c.j.m.van.berkel@lnvn.agro.nl>

Kees van Berkel leidt de natuurreis naar India van 7 tot en met 21 april 2001, Wim Smeets leidt de vogelreizen naar India van 24 februari tot en met 4 maart en van 1 tot en met 15 december 2001. Nadere inlichtingen omtrent deze reizen kunt u schriftelijk opvragen bij de redactie van het Vogeljaar, Postbus 275, 3740 AG Baarn.

LITERATUUR:

Ewans, M. et al (1989, 1992): Bharatpur Bird Paradise. 144 bladzijden met veel foto's. Lustre Press Pvt Ltd., New Delhi. In Nederland alleen tweedehands te koop. In India nog nieuw te koop.

Beschrijvingen van de belangrijkste groepen en soorten.

Singh, R. (1999): Keoladeo National Park Bharatpur. Foto's en beschrijvingen Engelstalig. Piyush International, Jaipur.

GOEDE NIEUWE VELDGIDSEN:

Grimmett, R., C. Inskipp & T. Inskipp (1999): Pocket guide to the Birds of the Indian subcontinent. Oxford University Press, Oxford. 384 bladzijden. Circa f 75,-.

Volledig overzicht met goede illustraties, beknopte beschrijvingen en verspreidingskaarten. Zeer handzaam.

Grimmett, R., C. Inskipp & T. Inskipp (1998): Birds of the Indian subcontinent. Oxford University Press, Oxford. 887 bladzijden. Circa f 220,-.

Handboek dat iets te zwaar is als veldgids, met dezelfde illustraties, maar veel beschrijvingen uitgebreider van de soorten dan de pocketeditie.

Kazmierczak, Krys (2000): A field guide to the birds of the Indian subcontinent. Pica Press, The Banks, Mountfield, Nr. Robertsbridge, East Sussex TN32 5JY, Engeland. 354 bladzijden en tekeningen van (de Nederlander) Ber van Perlo. Circa f 100,-.

Volledig overzicht met veel en goede illustraties, beknopte beschrijvingen en verspreidingskaarten. Zeer handzaam. Achterin het boek zeer handige lijsten van bruikbare literatuur, organisaties en adressen, een uitleg van de gebruikte termen, een index van Engelse namen en een index van wetenschappelijke namen.

N.B.: voor de Nederlandse soortnamen gebruiken wij: **Walters, M. (1997):** Complete checklist Vogels van de wereld, BV Uitgeversmaatschappij Tirion, Postbus 309, 3740 AH Baarn. ISBN 90 5210 243 0.

Hierin staan geen ondersoorten vermeld.

VEROUDERDE VELDGIDSEN:

Ali, S. & S. Dillon Ripley (1983, 1989, 1996): A Pictorial guide to the birds of the Indian subcontinent. 177 bladzijden. 106 duidelijke platen. Oxford University Press, Oxford. Formaat: 26 x 20 cm. ISBN 0 19 561634 0. Circa f 73,-. Alleen beschrijvingen van de families, niet van afzonderlijke soorten. Van de soorten worden alleen verspreidingsgegevens gegeven. De meest recente druk heeft een alfabetische index, oudere niet. De platen (73 in kleur, 33 in zwartwit), geven vrijwel de gehele avifauna van circa 1241 soorten weer. Een deel van de platen is van slechte kwaliteit.

Ali, S. (1996): The book of Indian Birds. 12de druk. Bombay Natural History Society, Oxford. Herziene en uitgebreide nieuwe druk. (12de druk) 354 bladzijden, 64 platen waarop 538 soorten staan. Formaat 23 x 15 cm. ISBN 0 19 563731 3. Circa f 49,50.

Mooie platen met goede beschrijvingen.

Woodcock, M. (1980): Collins Birds of the India, Nepal, Pakistan & Sri Lanka. HarperCollinsPublishers, 77-85 Fulham Palace Road, Londen W6 8JB, Engeland. 176 bladzijden, 18,5 x 11,5 cm. ISBN 0 00 219712 X. Alleen tweedehands verkrijgbaar voor circa f 10,- à f 20,-. In India nog nieuw te koop.

Beknopte beschrijvingen en kleurenillustraties van 545 vogelsoorten.